

УДК 796.032.2:793.32

Литвинець І.В., Виноградський Б. А., Литвинець А.І.

КОНКУРСИ МИСТЕЦТВ У ПРОГРАМІ ІГОР ХІ ОЛІМПІАДИ В БЕРЛІНІ

У статті висвітлено організаційні особливості конкурсу мистецтв під час Ігор ХІ Олімпіади в Берліні 1936 року. Установлено, що олімпійський комітет мистецтв складався з впливових діячів культури та мистецтва Німеччини, видатних художників, представників музеїв та делегатів від оргкомітету Олімпіади. У програмі Ігор ХІ Олімпіади в Берліні 1936 року були конкурси мистецтв з 15 номінацій у категоріях "Архітектура", "Живопис і графіка", "Скульптура", "Література" і "Музика". Каталог олімпійської мистецької виставки представляв чіткий огляд масштабів участі різних країн. Упродовж чотирьох тижнів експонування виставки її відвідали 70 000 осіб. Участь взяли 24 країни, з яких переможцями та призерами стали митці 11 країн. Загалом у конкурсі мистецтв на Іграх ХІ Олімпіади в Берліні 1936 року було вручено 32 олімпійські нагороди, з них 9 – золотих, 12 – срібних, 11 – бронзових.

Ключові слова: *Ігри Олімпіад, конкурси мистецтв, архітектура, живопис і графіка, скульптура, література, музика.*

Постановка проблеми. Залучення конкурсів мистецтв до програми Ігор Олімпіад сучасності почалося на ІV Олімпійському конгресі в Парижі (1906), коли П'єр де Кубертен разом із членами Міжнародного олімпійського комітету (МОК) обговорювали питання, що стосуються значення мистецтва в сучасних Іграх. Кубертен вважав мистецтво невід'ємною частиною Олімпіади і зазначав, що "сучасні Олімпійські ігри будуть не повними і нагадуватимуть звичайні чемпіонати світу з різних видів спорту, якщо не включатимуть деякі аспекти мистецтва" [4].

У першій половині ХХ століття конкурси мистецтв як складова частина сучасного олімпійського руху зіграли важливу роль у налагодженні відносин між мистецтвом та спортом, розвитку та популяризації спорту, адже за проектами архітекторів збудовано низку відомих спортивних об'єктів (зокрема олімпійські стадіони Амстердаму та Берліну). Конкурси мистецтв у програмі Ігор безпосередньо вплинули на художні та культурні явища, які відбуваються під час Олімпіади. Історія та концептуальний розвиток Олімпійських ігор вказують на те, що мистецтво було невід'ємним компонентом ще в Стародавній Греції [5]. У давнину мистецтво тісно пов'язувалось зі спортом. Змагання зі стрибків у довжину та метання спису відбувалися під музичний супровід. Про це дізнаємося завдяки археологічним знахідкам кераміки, скульптури, що зображують еллінських атлетів.

Оргкомітети міст-господарів при підготовці Ігор Олімпіад акцентували на важливості інтелектуальних та культурних аспектів. Проте знадобився певний час, перш ніж митці зі всього світу підтримали необхідність такої місії, усвідомивши тісний зв'язок між мистецтвом та спортом, щоб знайти у ньому натхнення для творчих робіт у різних його формах [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певні аспекти конкурсів мистецтв аналізують у своїх дослідженнях іноземні автори А. Тумм (A. Thumm, 1997), Р. Стентон (R. Stanton, 2001), Б. Гарсія (Beatriz Garcia, 2002, 2008), Й. Хіроші (Y. Hiroshi, 2009) та інші. Зокрема, вивчають передумови створення, особливості організації, суспільне значення тощо. В окремих працях українських дослідників (Е. Вільчковський, 2008; В. Платонов, 2010; Л. Радченко, 2014, І. Литвинець, 2015) розкрито концептуальні та організаційні питання проведення олімпійських конкурсів мистецтв упродовж 1912–1948 рр. Водночас фундаментальних робіт, що характеризують організацію та проведення конкурсів мистецтв, а також їх особливості на різних Олімпіадах не виявлено, що й зумовлює актуальність роботи.

Мета дослідження – охарактеризувати організаційні особливості конкурсів мистецтв на Іграх ХІ Олімпіади 1936 року в Берліні.

Методи та організація дослідження. Для розв'язання указаної мети були використані такі методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, історичні, теоретичної інтерпретації. Для висвітлення цієї проблематики використовували наукові праці іноземних дослідників. Першоджерелом слугував офіційний звіт про проведення Ігор ХІ Олімпіади 1936 року в Берліні.

Результати дослідження та їх обговорення. Уперше конкурси мистецтв були введені до програми Ігор V Олімпіади у Стокгольмі 1912 року і тривали до 1948 року. Загалом відбулося сім конкурсів мистецтв, проте одним з найкращих за рівнем організації та проведення стала Олімпіада в Берліні 1936 року [1].

Питання, пов'язані із організацією конкурсу мистецтв у Берліні, розглядалися відразу після завершення Ігор X Олімпіади в Лос-Анджелесі 1932 року, тому почалася підготовча робота загального характеру. Найбільш актуальним був пошук впливових митців для олімпійського комітету мистецтв. З листопада 1933 року по березень 1934 року головою тимчасово обрали Вейдеманна (Weidemann). Згодом його замінив урядовий радник Курт Бібрах (Kurt Biebrach), який прийняв цю посаду у серпні 1934 року. Всі члени новоствореного комітету були обрані з-поміж різних діячів культури і мистецтва Німеччини, видатних художників, представників музеїв та делегатів від оргкомітету Олімпіади [3].

У головному комітеті, який з часом зазнав певних змін, працювали такі особи: Курт Бібрах (Kurt Biebrach) – голова ради Міністерства пропаганди Німеччини; д-р Теодор Льювальд (Theodor Lewald) – президент оргкомітету; проф. Адольф Ціглер (Adolf Ziegler) – президент німецької Палати образотворчих мистецтв; Петер Раабе (Peter Raabe) – президент німецької музичної Палати; д-р Карл Діем (Carl Diem) – Генеральний секретар оргкомітету; д-р Еберхард Ханфстангл (Eberhard Hanfstaengl) – директор німецької Національної галереї; Едіт Лобек (Edith Lobeck) – представник оргкомітету; Вернер Марх (Werner March) – архітектор; Ганс Швейцер (Hans Schweitzer) – голова Асоціації німецьких художників та графічних дизайнерів; проф. Теодор Віганд (Theodor Wiegand) – президент німецького археологічного інституту та ін. [1].

Першим завданням було складання загальних правил для олімпійського конкурсу мистецтв. Первинний текст цих правил пройшов низку фундаментальних і текстових змін. Категорія "Живопис" мала дві номінації: живопис і графіку. Категорії "Скульптура" було надано нові номінації шляхом виокремлення рельєфів та медалей. Оскільки це передбачало збільшення кількості медалей для переможців, то організатори мали отримати схвалення Міжнародного олімпійського комітету. Положення про змагання мистецтв було ухвалено на з'їзді Міжнародного олімпійського комітету в Осло у лютому 1935 р. [1, 3]. Згодом виконавчий комітет МОК затвердив положення із внесеними змінами. Представлені роботи мали бути створені під час Десятої олімпіади, тобто після 1 січня 1932 року [5].

Для індивідуальних змагань та мистецької виставки були розроблені певні загальні умови. Так, категорія "Архітектура" передбачала дві номінації: містобудівні та архітектурні проекти. Категорія "Живопис і графіка" – живопис, рисунки й акварелі, графічні роботи (деревогравюри, гравюри міді, гравюри, літографії) та прикладну графіку (плакати, дипломи, марки, печатки). Категорія "Скульптура" – статуї, рельєфи та медалі. У "Літературі" було виокремлено ліричні твори (пісні, оди, гімни, балади, лірична проза, нариси), драматичні твори (трагедії, комедії, фарси, лібретті, п'єси, діалоги, сценарії) та епічні твори (романи, короткі романи, епічна проза, казки). Роботи або частини наданих робіт обмежувались обсягом 20 000 слів та обов'язково повинні були мати певний зв'язок із спортом. Категорія "Музика" складалася з композицій для сольного та хорового співу (з фортепіанним, інструментальним акомпанементом або без них), композицій для одного інструменту (з акомпанементом або без камерної музики), а також композицій для оркестрів. Подані роботи повинні були мати зв'язок з олімпійською концепцією. Марші, пісні, хорова музика супроводжували або спонукали гімнастичний рух, який славив спортивні ідеали, змагання, спортсмена. Тривалість композиції – не більше однієї години для презентації [3].

У березні 1935 року всім Національним олімпійським комітетам надіслали запрошення взяти участь у цій частині олімпійської програми. Положення про конкурс мистецтв, затверджене Міжнародним олімпійським комітетом, було опубліковане п'ятьма мовами. Загальне видання мало наклад 4500 примірників. Загалом положення отримали представники 49 НОК, найбільше з них у США (950 – англійською мовою, 750 – французькою і 400 – іспанською), а найменше в Афганістані, Болівії, Колумбії, Кубі, Гватемалі, Гаїті, Люксембургу, Монако, Новій Зеландії, Парагваї, Перу, Філіппінах, ПАР та Венесуелі (по 10 примірників).

У грудні 1935 року комітет мистецтв вирішив надіслати брошуру, у якій містився основний план виставкового залу, і в зв'язку з цим закликав Національні олімпійські комітети презентувати якомога більше робіт.

Через незначну зацікавленість громадськості виникла необхідність підкреслити культурне значення конкурсу і виставки мистецтв для Олімпійських ігор за допомогою численних статей у різних виданнях, а також радіо-лекцій. Водночас розробити відповідний плакат для залучення якнайбільшої кількості відвідувачів. Для плакату олімпійської мистецької виставки (Olympische Kunstausstellung) обрали дизайн дрезденського художника Віллі Петцольда (Willy Petzold) (рис. 1) [3].

Афіша певною мірою сприяла успіху виставки. Цей же дизайн прикрасив титульну сторінку каталогу виставки, яка була надрукована у двох виданнях, кількістю 5000 та 2000 примірників. Каталог розробили таким чином, щоб дати відвідувачеві чіткий огляд масштабів участі різних країн. Оформлення каталогу на основі записів здійснив історик мистецтва доктор Вернер Деуш (Werner Deusch) у співпраці з доктором Елфріде Шульце (Elfriede Schulze) [3].

До речі, для участі в конкурсі розробки офіційного плакату Ігор у Берліні зголосилися 49 видатних німецьких художників та графіків, з яких 44 подали 59 робіт. Автори п'яти кращих дизайнів отримали винагороди. Перша премія була присуджена дрезденському художникові Віллі Петцольду (Willy Petzold). Його роботу – зображення античної бронзової голови, що несе вінок з перемогою, використали для прилюднення олімпійської мистецької виставки. Офіційним плакатом Ігор XI Олімпіади в Берліні став дизайн берлінського художника та графіка Франца Вурбеля (Franz Würbel). На ньому зображено фрагмент Бранденбурзьких воріт як визначну пам'ятку Берліна та атлета, увінчаного вінком переможця. Також подано п'ять олімпійських кілець (рис. 2) [1].

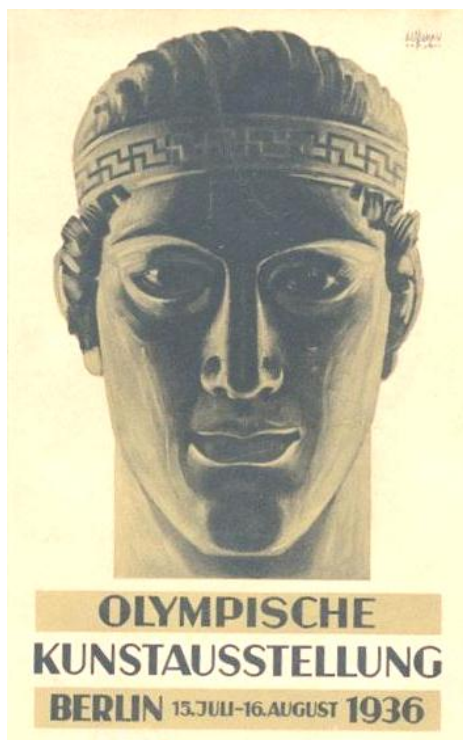

Рис. 1. Плакат олімпійської мистецької виставки, Берлін 1936 р.

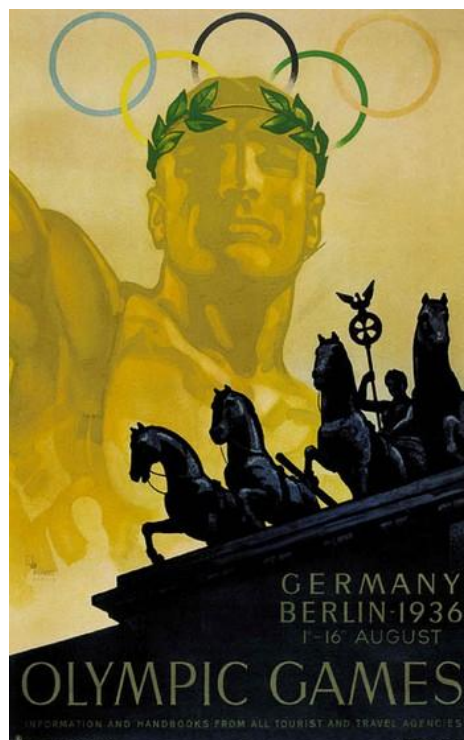

Рис. 2. Плакат Ігор XI Олімпіади, Берлін 1936 р.

Формування міжнародного журі було непростим завданням. За рішенням олімпійського комітету мистецтв воно складалося з представників Німеччини та двох іноземних делегатів для кожної категорії. Для архітектури було запропоновано суддів з Америки та Голландії; живопису – Франції та Англії; графіки – Польщі та Бельгії; скульптури – Швеції та Італії; літератури – Австрії та Швейцарії; музики – Фінляндії та Італії.

Рішення Франції не брати участі у конкурсі мистецтва призвело до того, що представник країни був виведений з журі. Аналогічно склалося й щодо Англії та стосовно норвезького художника, якого запропонували на цю посаду. В остаточному варіанті як членів журі для живопису утвердили угорського і австрійського художників. Проте Франція все ж стала першою країною, яка оголосила про свій намір взяти участь у змаганнях мистецтва.

Щодо кількості робіт у різних категоріях та їх номінаціях, то результати були такими: "Література" – 40 (ліричні твори – 14, драматичні твори – 5, епічні твори – 21); "Музика" – 33 (композиції для сольного та хорового співу – 8, інструментальна музика – 5, оркестрова музика – 20); "Скульптура" – 183 (статуї – 115, рельєфи – 26, медалі – 42); "Архітектура" – 81 (містобудівні проекти – 30, архітектурні проекти – 51); "Живопис і графіка" – 402 (живопис – 184, акварелі – 89, графіка – 85, прикладна графіка – 44).

Особливі умови, що існували в кількох країнах, і відповідно невизначеність щодо участі в Олімпійських іграх у цілому та в конкурсі мистецтв зокрема зумовили потребу дотримуватися індивідуальних побажань і продовжити термін подання робіт до чотирьох тижнів [3].

У роботі міжнародного журі через раптову смерть відомого італійського музиканта Отторіно Респігі (Ottorino Respighi) відбулися зміни. Італійський композитор Франческо Маліперо (Francesco Malipiero) погодився зайняти вакантну посаду і співпрацювати з видатним фінським композитором Юрйо Кільпініном (Jyri Kilpinen).

Роботи митців на Іграх XI Олімпіади в Берліні 1936 року оцінювали в 15 номінаціях. Вивчення конкурсних робіт проводилося під час спільних засідань (рис. 3). Консенсус думок та рішень засвідчив високий ступінь єдності суддів. Жодної нагороди не було присуджено у трьох номінаціях: "Драматичні твори", "Інструментальна музика" і "Графіка".

Деякі роботи в категорії "Музика" зіграв Берлінський філармонічний оркестр. Інновація в цій категорії конкурсу мистецтв полягала в тому, що перед публікою представили кілька призових робіт. Згодом, 15 жовтня відбувся олімпійський концерт у театрі просто неба Дітріха Еккарта (Dietrich Eckart). На цій події виконали композиції для сольного і хорового співу – Пауля Гоффера (Paul Höffer) "Olympic Vow", Курта Томаса (Kurt Thomas) "Olympic Cantata, 1936"; оркестрову музику – Вернера Егка (Werner Egk) "Olympic Festive Music", Ліно Лівайбелла (Lino Liviabella) "The Victor" [3].

Рис. 3. Міжнародне журі розглядає роботи, подані на конкурс

Засідання міжнародного журі з літератури очолював президент німецької Палати письменників Ганс Йост (Hanns Johst). Іноземними представниками були професор Чарлі Клер (Charly Clerc) зі Швейцарії та доктор Хенц (Henz) з Австрії. Пропозицію щодо поширення літературних творів серед членів журі ще до їх зустрічі в Берліні було відхилено. Вони перебували в Берліні упродовж усього часу, визначеного для суддівства. Прийняли рішення не присуджувати жодної нагороди в номінації "Драматичні твори", оскільки вони не досягали вимог мистецького стандарту.

Живописне та графічне мистецтво було найбільш масштабним. Суддівське журі скликали після відкриття олімпійської мистецької виставки. Групи для архітектури, живопису та графіки, скульптури очолювали архітектор, професор Генріх Тессенов (Heinrich Tessenow), художник Фрейхер фон Кеніг (Freiherr von König) та скульптор, професор Георг Колбе (Georg Kolbe). Проф. Адольф Ціглер (Adolf Ziegler) очолював весь склад журі. Як і в інших галузях мистецтва, при оцінюванні різних творів була досягнута майже повна однотайність [3].

Представлення олімпійської мистецької виставки відбулося до відкриття Ігор, що було обумовлено технічними причинами. Виставка проходила з 15 липня по 16 серпня 1936 року. Зал займав площу 4800 квадратних метрів (рис. 4, 5, 6).

Рис. 4. Проект "Водій одномісного екіпажу". Золота медаль у категорії "Скульптура". Автор – Фарні Віньолі (Farpi Vignoli), Італія

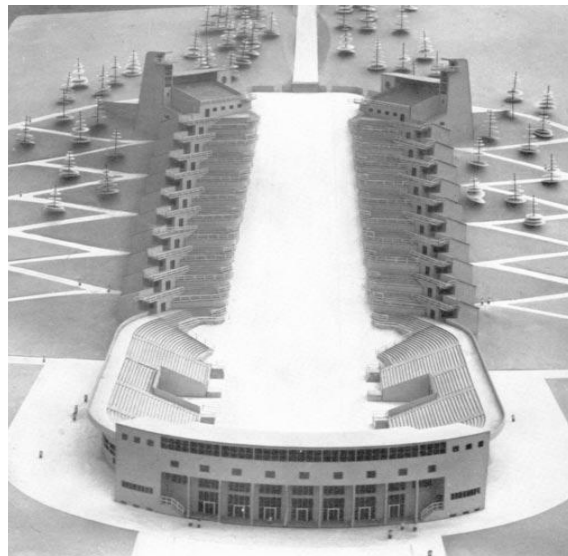

Рис. 5. Проект "Лижний стадіон". Золота медаль у категорії "Архітектура". Автор – Герман Кутчера (Hermann Kutschera), Австрія

Рис. 6. Конкурсні роботи олімпійської мистецької виставки (шведський зал)

Ефективна рекламна кампанія олімпійської мистецької виставки, що проводилася за допомогою плакатів, радіопередач та прес-релізів, привернула увагу значної кількості відвідувачів, незважаючи на багатство спортивних змагань та соціальних подій, які тривали в цей період. Понад 70 000 осіб відвідали виставку впродовж чотирьох тижнів її експонування. Продаж каталогів перевершив очікування, бо необхідно було збільшити оригінальне видання від 5000 до 7000 примірників [4].

Загалом у конкурсах мистецтв на Іграх XI Олімпіади в Берліні 1936 року було вручено 32 олімпійські нагороди (табл. 1), з них 9 – золотих, 12 – срібних, 11 – бронзових [4].

Запрошення на конкурс мистецтв отримали 49 Національних олімпійських комітетів. Участь взяли 24 країни, з яких переможцями та призерами стали митці 11 країн. Найбільшу кількість медалей здобули Німеччина (5 золотих, 5 срібних і 2 бронзові), Італія (1 золоту і 4 срібні), Австрія (1 золоту, 1 срібну і 2 бронзові), Польща (1 срібну і 2 бронзові). Цікаво, що польський письменник, есеїст і перекладач Ян Парандовський (Jan Parandowski), який здобув бронзову медаль у категорії "Література" за роман "Олімпійський диск" ("Dysk Olimpijski"), народився та жив у Львові [1, 6].

Ігри IX Олімпіади в Берліні були проведені на спортивному комплексі "Reichssportfeld". Автор – відомий німецький архітектор Вернер Марх (Werner March), який у конкурсі мистецтв завоював золоту медаль (номінація "Містобудівні проекти") разом із братом Вальтером, а також срібну медаль (номінація "Архітектурні проекти") за архітектурний проект цього ж комплексу, збудований у Берліні впродовж двох попередніх років [1, 2, 3].

Таблиця 1

Результати конкурсу мистецтв на Іграх XI Олімпіади в Берліні 1936 року

№ з/п	Номінації	Медаль		
		Золота	Срібна	Бронзова
Архітектура				
1	Містобудівні проекти	Німеччина	США	Німеччина
2	Архітектурні проекти	Австрія	Німеччина	Австрія
Живопис і графіка				
3	Живопис	–	Австрія	Японія
4	Рисунки й акварелі	–	Італія	Японія
5	Графіка	–	–	–
6	Прикладна графіка	Швейцарія	Німеччина	Польща
Скульптура				
7	Статуї	Італія	Німеччина	Швеція
8	Рельєфи	Німеччина	Польща	–
9	Медалі	–	Італія	Бельгія
Література				
10	Ліричні твори	Німеччина	Італія	Австрія
11	Драматичні твори	–	–	–
12	Епічні твори	Фінляндія	Німеччина	Польща
Музика				
13	Соло та хоровий спів	Німеччина	Німеччина	Німеччина
14	Інструментальна музика	–	–	–
15	Оркестрова музика	Німеччина	Італія	Чехословаччина

Висновки

1. Конкурси мистецтв як складова частина сучасного олімпійського руху відіграли важливу роль у розвитку та популяризації спорту в першій половині XX століття. За проектами архітекторів збудовано низку відомих спортивних об'єктів, зокрема олімпійські стадіони Амстердаму та Берліну.

2. Положення про конкурс мистецтв у програмі Ігор XI Олімпіади в Берліні ухвалено на з'їзді Міжнародного олімпійського комітету в Осло в лютому 1935 р. Згодом виконавчий комітет МОК затвердив положення із внесеними змінами.

3. У конкурсі мистецтв взяли участь представники 24 країн, з яких переможцями та призерами стали 11. Загалом було вручено 32 олімпійські нагороди, з них 9 – золотих, 12 – срібних, 11 – бронзових. Роботи митців на Іграх XI Олімпіади в Берліні 1936 року оцінювали в 15 номінаціях, проте у трьох з них ("Драматичні твори", "Інструментальна музика" і "Графіка") не було присуджено жодної нагороди.

4. Конкурс мистецтв став популярним серед гостей та господарів Олімпійських ігор в Берліні. Упродовж чотирьох тижнів виставку відвідали 70 000 осіб.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні досягнень учасників конкурсів мистецтв в різних категоріях та номінаціях.

Використані джерела

1. Art Competition 1912–1948. [Electronic resource]. – Access mode : <http://olympic-museum.de/art/artcompetition.htm> (date of application : 10.09.2017).
2. Segrave J. O. Hitler's Ambitious Plans for the 1936 Olympics. [Electronic resource] / Jeffrey O. Segrave // History News Network. – 2004. – Access mode : <http://hnn.us/article/6875> (date of application : 10.09.2017).
3. Source document: The XI-th Olympic Games Berlin, 1936 // Official Report. – 1937. – Vol. II. – P. 1106–1128.
4. Stanton R. The forgotten Olympic art competitions – The story of the Olympic art competitions of the 20th century / Richard Stanton. – Victoria : Trafford Publishing, 2001. – 412 p.
5. Thumm A. The Olympic Art Competitions of 1936 and the counter-exhibition of Amsterdam / Alexandra THUMM // Summary of MA Thesis. – Johannes Gutenberg-Universität Mainz, 1997. – 16 p.
6. Yoshida H. The Art Competition at the Olympic Games: Redefining the boundary between art and sport / H. Yoshida // Aesthetics Japan Society of aesthetics. – 2009. – No.13. – P. 111–120.

Lytvynets I., Vynogradskiy B., Lytvynets A.

ART COMPETITIONS IN THE PROGRAM OF THE OLYMPIC GAMES IN BERLIN

The Art Competitions were included in the program of modern Olympic Games on the Fourth Olympic Congress in Paris in 1906, when Pierre de Coubertin together with the members of the International Olympic Committee discussed the significance of Art for contemporary Olympic movement. The purpose of the study was to characterize the organizational features of the Art Competitions at the XI Olympic Games in Berlin in 1936. The set of different research methods were used in the work: analysis and generalization of scientific sources, historical method, theoretical interpretation. The main source of the study was the official report on the XI Olympic Games in Berlin in 1936. The scientific works of foreign researchers were analyzed in our article. Art Competitions as an integral part of the modern Olympic movement have played an important role in the development and popularization of sport since first half of the twentieth century. The number of famous sports facilities were built among them was including the Olympic stadiums in Amsterdam and Berlin. It was established that the conditions on Art Competitions in the program of the XI Olympic Games in Berlin were accepted at the congress of the International Olympic Committee in Oslo in February 1935. Subsequently, the IOC Executive Board approved the amended conditions. It was discovered that among the Olympic Committee of the Art were influential figures in the area of Culture Germany and Art, outstanding artists, representatives of museums and delegates from the organizing committees of the Olympic Games. The Art Competitions included 15 nominations in the categories "Architecture", "Painting and Graphics", "Sculpture", "Literature" and "Music". The catalog of the Olympic Art exhibition represents a clear survey of the achievements extent of participants from different countries. The participants of 24 countries adhered to Olympic Art exhibition and among winners and prize winners were artists from 11 countries. In total in the Art Competitions at the Olympic Games in Berlin 1936, 32 Olympic medals were awarded, including 9 gold medals, 12 silver medals and 11 bronze medals. It was established that the artistic works on the XI Olympic Games in Berlin in 1936 were marked in 12 nominations, however in 3 nominations ("Dramatic Works", "Instrumental Music", "Graphics") there were no winners. During the four weeks of the Art exhibition, it was visited by 70 000 people.

Key words: *the Olympic Games, Art Competitions, architecture, painting, graphics, sculpture, literature, music.*

Стаття надійшла до редакції 23.08.2017